

Дракула

Про книгу

У невеличке містечко на півночі Румунії в родовий замок графа Дракули їде Джонатан Харкер. Але чому ж усі, хто довідується, куди він направляється, жахаються? Чому намагаються відмовити його відвідувати замок? Чому дивляться на Харкера з жалістю й покладають на нього хрест? Може, тому що сьогодні — переддень святого Георгія і вночі, коли годинник вдарить північ, безперешкодно запанує все зло світу?

Брем
Стокер

ДРАКУЛА

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Брем Стокер

Дракула

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2015

© Bram Stoker, 2005

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2006, 2014

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та
художнє оформлення, 2006

ISBN 978-966-14-8432-9 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Стокер Б.

С81 Дракула : роман / Брем Стокер ; пер. з англ. Володимира Горбатька. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. — 432 с.

ISBN 978-966-14-7911-0

У невеличке містечко на півночі Румунії, в родовий замок графа Дракули, їде Джонатан Харкер. Але чому ж усі, хто довідується, куди він направляється, жахаються? Чому намагаються відмовити його відвідувати замок? Чому дивляться на Харкера з жалістю й покладають на нього хрест? Може, тому що сьогодні — переддень святого Георгія і вночі, коли годинник вдарить північ, безперешкодно запанує все зло світу?

УДК 821.111 (73)

ББК 84.7СПО

Висловлюємо щирю подяку літературному агентству «Andrew Nurnberg Associates Baltic», Latvia, за допомогу в придбанні права на публікацію цієї книжки

Перекладено за виданням:

Stoker B. Dracula: A Novel / Bram Stoker. — New York: first published by Archibald, Constable and Company 1897, Time Warner Book Group, 2005

Переклад з англійської *Володимира Горбатька*

Дизайнер обкладинки *Наталія Переверзева*

Персонажі та події у цій книзі є вигаданими. Будь-яка схожість із реальною особою, живою чи мертвою, є випадковою.

Послідовність розміщення цих матеріалів виявиться у процесі їх прочитання. Усі непотрібні подробиці вилучено, щоб ця історія, котра навіть у майбутньому може здатися неймовірною, сприймалася як сухий факт. Упродовж усієї розповіді не робиться жодного твердження про минулі події, стосовно правильності згадок про які могли виникнути сумніви; усі записи зроблено сучасниками тих подій, і подаються вони з точки зору і в межах знань тих людей, які брали в них безпосередню участь.

РОЗДІЛ І

Щоденник Джонатана Харкера (стенографічний)

3 травня. Бистриця [1]. Виїхав із Мюнхена о 8.35 вечора 1 травня; вранці наступного дня прибув до Відня; мав прибути о 6.46, але потяг спізнився на годину. Будапешт — чудове місто, якщо судити з того, що я встиг помітити з вікна вагона, а також із тієї нетривалої прогулянки його вулицями, на яку я спромігся. Заходити далеко від станції я боявся, оскільки ми спізнилися і тепер мали надолужити згаяне, щоби щільніше дотримуватися графіка руху. У мене було таке враження, наче ми виїжджали із Заходу і в'їжджали на Схід; через найзахідніший з усіх тих пречудових містків, що перетинають Дунай, який у цьому місці має пристойну ширину і глибину, ми дісталися до його протилежного берега і опинилися серед традицій, що їх залишило по собі панування турків.

Виїхали ми майже вчасно і дісталися до Клаузенбурга одразу по тому, як впала темрява. На ніч я зупинився у закладі під назвою «Готель Рояль». На обід, чи, точніше, на вечерю, мені подали курку, приготовану якимось оригінально із перцем: страва ця була дуже смачною, але надто гострою. (На згадку: взяти для Міни рецепт.) Я спитав офіціанта, і той відповів, що це має назву «паприка гендль» і що я зможу ласувати нею повсюдно у Карпатах, оскільки приготована у такий спосіб курка є національною стравою. Мої дилетантські знання німецької мови все ж таки прислужилися мені: їй-богу, просто не уявляю, як би я без них спілкувався.

Маючи у Лондоні якийсь вільний час, я відвідав Британський музей, де порпався серед книг та мап, шукаючи відомості про Трансільванію — мені здавалося, що певні попередні знання про цей край стануть у пригоді в стосунках із місцевим аристократом. Я виявив, що вказаний ним район знаходиться на самісінькому сході цього краю, якраз на межі трьох земель: Трансільванії, Молдавії та

Буковини, в самому серці Карпатських гір, у найбільш нецивілізованому та найменш дослідженому закутку Європи. Я не спромігся знайти жодної мапи чи праці, де позначалося б місцезнаходження замку Дракули, оскільки поки що просто не існує мап цієї місцевості, котрі можна було б порівняти з нашими мапами, які видає Військово-Геодезичне відомство. Але я дізнався, що Бистриця, невелике місто з поштовим відділенням, про яке згадував граф Дракула, є досить відомим населеним пунктом. Наразі я зроблю декілька приміток, аби освіжити свою пам'ять, коли розповідатиму Міні про мою подорож.

Населення Трансільванії чітко поділяється на чотири народності: саксонців — на півдні, а також змішаних з ними валахів, що є нащадками даків; мадярів — на заході і секеїв — на сході та півночі. Наразі я перебуваю серед цих останніх, котрі стверджують, що походять від Аттили та гунів. Може, це так і є, бо коли мадяри завоювали цю країну в одинадцятому столітті, то виявили тут осілих гунів. Я прочитав, що всі відомі у світі пересуди і забобони зосередилися у підкові Карпатських гір, наче у центрі якоїсь круговерті, яка втягує у себе все, на що є здатною людська фантазія. Якщо це так, то моє перебування тут обіцяє бути дуже цікавим. (*На згадку: треба про все це розпитати графа.*)

Попри досить зручне ліжко спав я не дуже добре, бо бачив всілякі химерні сни. Може, через те, що під моїм вікном усю ніч вив собака; а може, до цього долучилася перчена курка, бо, незважаючи на те що мені довелося випити усю воду з карафи, мене все одно мучила спрага. Ближче до ранку мені вдалося заснути; прокинувся я від безперервного стукоту в двері, з чого я дійшов висновку, що тієї миті мій сон був міцним. На сніданок я з'їв ще одну курку з паприкою, а окрім неї — схожий на кукурудзяну кашу продукт на ймення «мамалига», а також фарширований баклажан, котрий чудово смакував і мав місцеву назву «імплетата». (*На згадку: здобути рецепт і цієї страви.*) Зі сніданком мені довелося поквартитися, бо потяг мав вирушати за декілька хвилин до восьмої, тобто — мав вирушити, оскільки після того, як я прибіг до станції о 7.30, мені довелося просидіти у вагоні понад годину, перш ніж потяг відбув. Здається, що далі на схід ми просуваємося, то більш неточними стають потяги. А що ж тоді коїться з графіком руху в Китаї, хотів би я знати?..

Упродовж усього дня наш потяг потихеньку чвалав країною, повною всіляких красот. Часом ми минали невеличкі міста або замки на крутосхилах на зразок тих, що зображалися у старих молитовниках; часом їхали вздовж річок та рівчаків, де, судячи з широких кам'яних облямівок на кожному березі, нерідко траплялися сильні повені. Вочевидь, щоб розмити береги, річка має бути навесні повноводною і стрімкою. На кожній станції ми бачили групи людей у найрізноманітнішому вбранні, інколи — цілі натовпи. Деякі з них виглядали так само, як і селяни у нас удома або ж ті, котрих я бачив на шляху через Францію та Німеччину: на них були короткі куртки, круглі капелюхи та домоткані штани; але ж інші являли собою вельми мальовниче видовище. Жінки здавалися гарненькими, але лише з пристойної відстані, бо ж талія у кожної з них була товстою і незграбною. Всі вони були в сорочках з довгими білими рукавами того чи іншого стибу, більшість із них носили пояси, з котрих звисали якісь смужки (наче балетне вбрання), під якими, проте, виднілися нижні спідниці. Найдивовижнішими постатями були словаки — більші варвари, ніж інша місцева публіка, — у величезних крилатих капелюхах, широких мішкуватих шароварах брудно-білого кольору, у білих полотняних сорочках, підперезані широченними і грубезними шкіряними поясами майже фут завширшки, розцяцькованими мідними цвяхами. Свої шаровари вони заправляли у халяви чобіт, мали довге чорне волосся та великі чорні вуса. Вигляд ці люди мають мальовничий, але непривабливий. На сцені театру вони цілком могли б зображати зграю якихось розбійників зі Сходу. Однак мені сказали, що вони є створіннями цілком безневинними, ба більше — їм навіть від природи бракує впевненості у собі.

Вже починало сутеніти, коли ми дісталися до Бистриці — дуже цікавого старовинного міста. Розташоване практично на кордоні — оскільки через перевал Борго з нього можна потрапити до Буковини, — воно мало бурхливу історію, про що свідчать чіткі зовнішні ознаки. З різних причин п'ятдесят років тому тут сталася низка великих пожеж, котрі призвели до страхітливого спустошення. На самому початку сімнадцятого століття місто зазнало тритижневої облоги, втративши під час неї 13 тисяч своїх мешканців, до того ж до тих, хто загинув у бою, додалося чимало померлих від голоду та хвороб.

Граф Дракула порадив мені зупинитися у готелі «Золота корона», котрий, на мій радісний подив, виявився справжнісінькою старовинною будівлею — я ж бо збирався побачити і почути все, що було цікавого у цих краях! На мене явно чекали, бо коли я наблизився до дверей, то переді мною постала бадьора немолода жіночка у звичному селянському вбранні: біла спідниця з довгим подвійним фартухом — спереду і позаду, — кольорова тканина якого щільно і тому досить нескромно облягала її стан. Підійшовши до мене, вона вклонилася і запитала: «Ви — пан англієць?» — «Так, — відповів я, — Джонатан Харкер». Вона посміхнулася і щось переказала підстаркуватому чоловікові в білій сорочці, котрий вийшов разом із нею до дверей зустрічати мене. Той пішов, але одразу ж повернувся з листом, у якому я прочитав:

Друже мій!

Вітаю Вас у Карпатах. Я із нетерпінням чекаю на Вас. Сьогодні Вам треба гарненько виспатися. Завтра о третій відбуває диліжанс до Буковини: у ньому для Вас замовлене місце. На перевалі Борго на Вас чекатиме моя коляска, якою ви приїдете до мене. Не сумніваюся, що Ваша поїздка з Лондона склалася вдало і що Ви отримаєте задоволення від перебування у нашій прекрасній країні.

Дракула, Ваш приятель

4 травня. Я дізнався, що хазяїн готелю отримав від графа листа із вказівкою залишити для мене найкраще місце в диліжансі; але коли я почав розпитувати подробиці, то цей чоловік нічого не сказав і вдав, що не розуміє моєї німецької. Це явна неправда, бо до тієї миті він чудово її розумів, принаймні так видавалося, коли він свого часу відповідав на мої запитання. Він та його дружина, немолода пані, що мене зустрічала, поглядали одне на одного якось перелякано. Чоловік промимрив, що гроші були надіслані у конверті з листом і більше він нічого не знає. Коли ж я спитав, чи не знайомий він, бува, з графом Дракулою і чи не може розповісти мені що-небудь про його замок, то хазяїн разом із дружиною перехрестилися, сказали, що не знають нічогосінько, і більше не захотіли про це говорити. Розпитувати когось іншого було вже ніколи, бо вже настав час їхати, хоча за всім цим явно

крилася якась таємниця, котра аж ніяк не вселяла в мене почуття комфортності.

Коли я вже збирався вирушати, до моєї кімнати зайшла господиня і мовила голосом, у якому дуже виразно чулися істеричні нотки: «Навіщо ви їдете? О молодий пане, навіщо ви туди їдете?» Вона була у такому збудженому стані, що, здавалося, більше не була в змозі контролювати свої незначні знання німецької, і вона змішалася з якоюсь іншою, абсолютно невідомою мені мовою. Лише після своїх численних запитань я зміг второпати, про що йшлося. Коли ж я сказав їй, що маю їхати негайно і що на мене чекає важлива справа, жінка знову запитала мене: «Чи знаєте ви, який сьогодні день?» Я відповів, що сьогодні — четверте травня. Вона похитала головою і вигукнула: «Так, я знаю, що четверте! Але чи знаєте ви, який сьогодні день?» Я сказав, що не розумію запитання, і вона продовжила: «Сьогодні — переддень Святого Георгія. Чи відомо вам, що сьогодні вночі, коли годинник вдарить північ, безперешкодно запанує усе зло цього світу? Ви знаєте, куди їдете і що з вами станеться?» Вона була в такому явному розпачі, що я зробив спробу заспокоїти її, але все було марно. Після цього жінка опустила на коліна і стала благати мене не їхати або ж принаймні перечекати день-два. Все це виглядало доволі смішно, але в мою душу закралася тривога. Однак справа є справа, і тут я не міг вдіяти нічого, що б могло стати їй на заваді. Тому я допоміг жінці підвестися і сказав якомога серйознішим тоном, що я їй дуже вдячний, але мушу їхати. Підвівшись, вона витерла очі, потім зняла зі своєї шиї розп'яття і подала його мені. Я не знав, як вчинити, бо мене, як вірного англіканської церкви, навчили бачити в подібних речах певне ідолопоклонство, проте відмова від хрестика стала б виявом величезної невдячності до немолодої господині, яка так щиро бажала мені добра та ще й перебувала у такому розбурханому стані. Здається, вона встигла помітити сумнів у моїх очах, бо зі словами «це — заради вашої матері» вона повісила хрестик мені на шию і вийшла з кімнати. Я записую це до свого щоденника, очікуючи на прибуття екіпажа, котрий, звичайно ж, запізнюється, а розп'яття так і висить на моїй шиї. Чи це страх літньої жінки так вплинув на мене, чи химерні традиції цих країв, чи сам хрестик з розп'яттям, але чомусь я почувуюся зовсім не так безтурботно, як раніше. Якщо цьому

щоденнику судилося потрапити до Міни раніше, ніж мені, то нехай він принесе з собою моє прощальне слово. А ось і екіпаж прибув!

5 травня. Замок. Сірі ранкові сутінки розтанули, і сонце вже піднялося над обрієм, котрий має якийсь зубчастий вигляд — чи то через дерева, чи то через пагорби, точно не можу сказати, бо він так далеко, що всі великі та малі предмети виглядають на ньому нерозбірливо. Спати мені не хочеться, і, оскільки мене не дозволено будити, доки я не прокинуся сам, я, природно, можу робити записи до щоденника, аж поки знову не засну. Між іншим, мені треба розповісти про безліч дивних речей, а щоб читач не подумав, що я випив занадто багато вина за обідом, то дозвольте мені цей обід описати в подробицях. На обід мені подали те, що по-тутешньому зветься «біфштекс грабіжника»; страва складалася зі шматочків бекону, цибулі та яловичини, приправлених перцем, нанизаних на патики та обсмажених на вогні, — так само просто, як у Лондоні, бува, готують смажену конину. Вино, яке я пив, було «Золотий медіаш»: цей напій дає на язиці досить дивний щипкий присмак, котрий, однак, не можна назвати неприємним. Його я випив лише кілька келихів і не пив більше нічого.

Коли я сів у диліжанс, кучер іще не зайняв свого місця; я побачив, що він стояв і розмовляв із господинею. Вочевидь, вони говорили про мене, бо час від часу поглядали в мій бік, а дехто з тих людей, що сиділи на лавах біля дверей — тут такі лави мають назву, що перекладається як «рознощиця чуток», — підійшли до них і почали прислухатися, а потім поглядати на мене, більшість — із жалісливим виразом на обличчі. Я спромігся почути чимало слів, які часто повторювалися; це були різноманітні слова, бо в натовпі були люди багатьох національностей; тож я тишком-нишком витягнув із сумки свого іншомовного словника і подивився, що ж ці слова означали. Мушу сказати, що прочитане аж ніяк не додало мені бадьорого настрою, бо серед почутих слів були такі, як «ордог» — сатана, «покол» — пекло, «стрегоїца» — відьма, «волок» і «влкослак» — кожне з цих двох останніх словацькою і сербською означало те саме: або перевертень, або вампір. (На згадку: розпитати про ці забобони графа.)

Коли ми вирушали, то всі люди в натовпі, що зібрався біля дверей готелю і на той час встиг уже досягти чималих розмірів, зобразили двома пальцями хрест і вказали цим знаком у мій бік. Не без певних зусиль змусив я супутника, який сидів поруч, пояснити мені, що це означало. Спочатку він уникав відповіді, але, дізнавшись, що я — англієць, пояснив, що це — як оберіг або захист від наврочення. Мені було не надто приємно це чути, особливо коли йдеться про поїздку до незнайомця та ще й у незнайоме місце, але всі були такими доброзичливими, такими співчутливими і такими скорботно-сумними, що я був щиро цим зворушений. Я ніколи не забуду, як перед моїми очима востаннє промайнуло подвір'я готелю з натовпом мальовничих постатей у ньому; всі хрестяться, стоячи навколо широкої арки, а позаду — густе листя олеандру та помаранчевих дерев, виставлених у діжках щільною купкою посеред двору. Нарешті наш візниця, чий широченні полотняні підштаники (тут вони звуться «гоца») закривали майже увесь передок на кóзлах, оперіщив своїм величезним батогом чотирьох маленьких конячин, запряжених вряд, і ми вирушили в дорогу.

Дорóгою, в захваті від навколишніх красот, я швидко забув про свої химерні страхи, хоча коли б я знав мову, а точніше — мови, якими говорили мої супутники, то навряд чи зміг би позбутися цих страхів так легко. Перед нами розстилався пологий ландшафт із численними лісами та гаями; то тут, то там траплялися круті пагорби, увінчані групою дерев або селянськими хатами з невігядливими фронтонами, поверненими в бік дороги. Скрізь було напрочуд багато квітучих плодових дерев — яблунь, слив, груш, вишень; проїжджаючи повз них, я бачив, що зелена трава під цими деревами вкрита опалими пелюстками. Дорога кружляла серед цих зелених пагорбів, які тут звуться «Mittel Land», то гублячись у траві за поворотом, то наштовхуючись на хаотичні пасма соснового лісу, що час від часу збігали схилами вниз, наче язики полум'я. Шлях був нерівний та грудкуватий, але здавалося, що ми летіли ним з якоюсь гарячковою швидкістю. Тоді я ще не знав причин такої квапливості, але схоже було, що візниця не хотів гаяти часу, щоб якомога швидше дістатися до перевалу Борго. Мені сказали, що влітку ця дорога є напрочуд гарною, а зараз її просто ще не встигли довести до ладу після того, як зійшов сніг. З цього погляду тут є відмінність щодо того способу, в який у

Карпатах обслуговують дороги взагалі, бо, за старою традицією, їх утримують тут у не надто доброму стані. Колись у давнину господарі Волощини та Молдавії навмисне не ремонтували доріг, аби турки, бува, не подумали, що вони хочуть запросити сюди іноземне військо, і не розпочали війну, на межі якої цей край, втім, існував завжди.

Буйні зелені пагорби Mittel Land змінилися могутніми лісистими схилами, що переходили у височінь власне Карпатських гір. Вони здіймалися ліворуч та праворуч від нас, а промені полуденного сонця, падаючи майже прямовисно, контрастно виокремлювали всі величні кольори цього мальовничого гірського пасма — від темно-синього та пурпурового у затінку вершин до зеленого і брунатного там, де трава зустрічалася з камінними брилами; скільки сягало око — виднілися гострозубі скелі та стрімкі шпилі, котрі самі потім губилися вдалині, де велично височіли засніжені вершини. То тут, то там траплялися глибокі ущелини, де у променях тепер уже призахідного сонця виблискували водоспади. Після того як ми оминули підніжжя якоїсь гори і виїхали звивистою дорогою до височенної засніженої вершини, котра, здавалося, постала прямо перед нами, один із супутників доторкнувся до моєї руки, побожно перехрестився і мовив:

— Погляньте-но! Isten szek! — Божа садиба!

Поки ми їхали нескінченним і звивистим шляхом, сонце позаду нас хилилося усе нижче й нижче до обрію, і навколо почали сповзатися вечірні сутінки. Це було особливо помітно на тлі вкритої снігом гірської вершини, котра неначе випромінювала прохолодне і ніжне рожеве світло. То тут, то там ми проїжджали повз чехів і словаків; всі вони були яскраво вдягненими, але, на жаль, багато хто з них мав ознаки захворювання на щитоподібну залозу. На узбіччі виднілися численні хрести; коли ми проносилися повз них, усі мої супутники хрестилися. Часом нам траплялися селянин або селянка, котрі стояли на колінах перед могилою і навіть не оберталися в наш бік, коли ми наближалися; навпаки — здавалося, що вони із самовідданою побожністю намагаються не чути й не бачити зовнішнього світу. Багато чого я побачив тут уперше: наприклад, стоги сіна на деревах, то тут, то там — скупчення пречудових плакучих беріз, чиї білі стовбури просвічували сріблом крізь ніжну зелень листя. Часто ми оминали каруци — звичайнісінькі селянські вози, але з довгим і гнучким хребцем, який давав змогу пристосовуватися до нерівностей дороги.

На цих возах незмінно сиділи з поважним виглядом чималенькі групи селян, що поверталися додому; чехи, як зазвичай, убрані в біле, а словаки — у своїх розцяцькованих кожухах, тримаючи — наче піки — топірці з довжелезними руків'ями. З наближенням вечора дуже похолодало, здавалося, сутінки, стаючи дедалі густішими, перетворювали на суцільну туманисту темряву морок, що ховався серед дерев — дубів, буків та сосен; хоча у глибоких ущелинах між високих гір, коли ми піднімалися до перевалу, на минулорічному снігові то тут, то там добре виднілися темні ялини. Часом, коли дорога проходила через сосновий ліс, котрий — так здавалося у темряві — зловісно нависав над нами, великі маси сірих сутінків, що неначе чіплялися за вершини дерев, створювали надзвичайно лиховісний і похмурий ефект, який відновив у пам'яті ті невеселі думки та фантазії, що виникли на початку вечора, коли призахідне сонце, впавши на подібні до примар хмарини, що безупинно блукають серед Карпатських гір, витворило з них якусь химерну і загрозливу постать. Інколи гори ставали настільки крутими, що — попри поспіх нашого візника — коні могли рухатися лише повільно. Мені хотілося злізти і йти поруч, як це зазвичай роблять у нас вдома, але візник навіть слухати про це не хотів. «У жодному разі, — сказав він. — Тут іти не можна, бо собаки є надто злими». А потім додав: «Такі штучки встигнуть вам набриднути ще до того, як ви ляжете спати». На його думку, це мало прозвучати як похмурий жарт, бо після сказаного візник обернувся, сподіваючись побачити схвальні посмішки решти подорожніх. Він зупинив екіпаж лише на якусь хвилину для того, щоб запалити ліхтарі.

Коли зсутеніло, пасажери виявили певне пожвавлення: один за одним вони зверталися до візника, наполягаючи, щоб той збільшив швидкість. Візник почав немилосердно лупцювати коней своїм довгим батогом, несамовитими вигуками змушуючи їх прискорити ходу. Раптом крізь темряву я побачив попереду якусь сіру смугу, наче між горами з'явилася прогалина. Пожвавлення серед пасажирів посилилося, наш збожеволілий диліжанс розгойдувався в усі боки на своїх шкіряних ресорах, наче човен у бурхливому морі. Мені довелося міцно триматися. Згодом дорога вирівнялася, і ми наче полетіли нею. Потім з усіх боків до нас почали підступати гори; здавалося, вони недоброзичливо насуплюються на нас: ми в'їжджали до перевалу

Борго. Один за одним декілька пасажирів зробили мені подарунки, котрі пропонувалися з такою гарячою щирістю і наполегливістю, що про відмову й мови бути не могло; ці подарунки були різноманітними і, як я й очікував, дещо незвичними, але кожен пропонувався з простодушною набожністю, з добрим напутнім словом, з благословенням, а також із тією дивною сумішшю позначених якимось острахом жестів, що я їх бачив раніше біля готелю в Бистриці, коли вирушав у дорогу, — хрест двома пальцями та оберег від наврочення. Трохи згодом, коли ми щодуху летіли дорогою, візник нахилився вперед, а пасажири з кожного боку почали, звіщуючись через край, прискіпливо і нетерпляче вдивлятися у темряву. Явно відбувалося щось надзвичайне або принаймні мало відбутися, але хоч як я не розпитував кожного з пасажирів, жоден із них не схотів мені нічого пояснювати. Цей стан збудження тривав протягом деякого часу; нарешті перед нами зі східного боку відкрився перевал. Над нами клубочилися важкі темні хмари, у повітрі відчувалася передгрозова задуха. Здавалося, що перевал розділяв дві атмосфери і що наразі ми потрапили саме до атмосфери грозової. Тепер і я почав виглядати з диліжанса, сподіваючись побачити екіпаж, який мав відвезти мене до графа. Щомиті я очікував побачити яскравий проблиск ліхтарів у чорноті ночі, але скрізь панувала темрява. Єдиним світлом було мерехтіння ліхтарів нашого диліжанса, у якому біліла пара, що піднімалася від наших нещадно гнаних коней. Перед нами відкрилася піщана дорога, але на ній не було жодних ознак хоч якогось транспортного засобу. Наче зловтішаючись з мого розчарування, пасажири полегшено зітхнули і, припинивши визирати, повмощувалися на свої місця. Я вже почав міркувати, як мені бути далі, коли візник, поглянувши на свого годинника, щось сказав іншим, але зробив це так тихо, що я ледь розчув. Мені здалося, він сказав «годиною раніше». Потім візник обернувся до мене і повідомив німецькою, котра була ще гіршою, ніж моя: «Ніякого екіпажа тут немає. Отже, пана англійця ніхто не чекає. Тож він поїде з нами далі до Буковини, а сюди повернеться завтра або післязавтра; краще — післязавтра». Не встиг він цього сказати, як коні захропли, заіржали і рвонули уперед так, що візник насилу їх зупинив. По тому, в супроводі хору з вереску і вигуків пасажирів, котрі усі як один почали хреститися, ззаду під'їхала запряжена четвериком коляска і,

порівнявшись із нами, зупинилася. Світло наших ліхтарів упало на прибулих коней, і я побачив, що це були красиві і чорні як смола створіння. Правив ними високий брунатнобородий чолов'яга у великому чорному капелюсі, за яким важко було розгледіти обличчя. Єдиним, що я зміг побачити, коли він обернувся до нас, був блиск двох дуже виразних очей, котрі здавалися червоними у світлі ліхтарів. Він звернувся до нашого візника:

— Щось ви раненько сьогодні, друже.

Заїкаючись від страху, той відповів:

— Пан англієць дуже поспішав.

На це незнайомиць зауважив:

— Мабуть, тому ви й хотіли, щоби він поїхав з вами далі до Буковини. Мене не обдуриш, друже; я надто багато знаю, та й коні мої дуже прудкі.

Промовляючи, він посміхнувся, і світло ліхтарів впало на його вольовий рот із яскраво-червоними губами та гострими й білими, як слонова кістка, зубами. Один із моїх супутників прошепотів своєму сусідові рядок з балади Бюргера «Леонора»:

«Denn die Todten reiten schnell».

(*Мерці подорожують швидко.*)

Вочевидь, незнайомиць розчув сказане, бо поглянув на цього пасажира і ледь помітно посміхнувся. Той одразу ж відвернувся і почав хреститися двома пальцями. «Подайте-но мені багаж пана», — сказав візник, і мої речі з надзвичайною запопадливістю були перенесені до коляски. Потім я вийшов із диліжанса, і оскільки цей останній стояв досить близько до коляски, то її кучер подав мені руку й допоміг сісти; у сталевій хватці його руки відчувалася неабияка фізична сила. Він мовчки хльоснув віжками, і ми поринули у темряву перевалу. Я обернувся назад: ліхтарі екіпажа висвітлювали коней, від яких піднімалася пара, а ще — постаті моїх недавніх супутників, що не припиняли побожно хреститися. Потім візник лягнув батогом, гукнув до коней, і диліжанс рушив далі — до Буковини.

Коли вони розтанули у темряві, я відчув неприємний холодок, і мене охопило відчуття самотності; але тут мої плечі вкрили накидкою, ноги загорнули у плед, а візник звернувся до мене чудовою німецькою:

— Вночі прохолодно, добродію, тож мій хазяїн, граф, наказав мені всіляко про вас піклуватися. Якщо потрібно, можете взяти під сидінням сулію зі сливовицею[2].

Цієї поради я не дослухався, але приємно було усвідомлювати, що під сидінням таки лежить сулія зі сливовицею. Гадаю, що якби існувала хоч якась альтернатива, я неодмінно скористався б нею — замість того щоб вирушати у цю непевну нічну подорож. Коляска зі значною швидкістю мчала навпростець, потім ми зробили повний поворот і поїхали якоюсь іншою прямою дорогою. Мені здалося, що ми просто кружляємо на одному місці, тож я підмітив місце, яке впадало в око, і, побачивши його вдруге, переконався, що мав рацію. Звичайно ж, можна було спитати у візника, що все це означало, але, чесно кажучи, я побоявся це робити, бо в моєму становищі будь-який протест нічогісінько не дав би, якщо незнайомиць справді задумав з якоюсь метою відтягнути час. Проте у мене почало виникати бажання дізнатися, котра година; я чиркнув сірником, і його полум'я вихопило з темряви мій годинник: до півночі залишалось кілька хвилин. Мене наче підкинуло — мабуть тому, що звичні забобони стосовно півночі були підсилені моїми недавніми враженнями. З моторошним почуттям непевності я очікував, що буде далі.

Раптом на якомусь сільському обійсті завив собака — довго і несамовито, наче від страху. По тому виття підхопив інший собака, потім — ще і ще інший, доки вітер, легенький подих якого став відчуватися з боку перевалу, не приніс із собою несамовите виття, котре, здавалося, долиналио буквально звідусіль, куди тільки могла сягнути крізь морок ночі перелякана уява. Із першими звуками завивання коні запручалися і стали дибки, але візник сказав їм щось заспокійливе, і вони вгамувалися, але не переставали тремтіти і пітніти, наче їх щось налякало, і вони понесли. Потім, здалеку, з гір по обидва боки нас, долинуло гучніше і пронизливіше виття — то вили вовки. Цей звук справив однакове враження на мене і на коней: мені захотілося вискочити з коляски і накивати п'ятами, а коні знову стали дибки і очманіло кинулися уперед; візникові довелося скористатися усією своєю неабиякою силою, щоб стримати їх. Проте за декілька хвилин мої вуха призвичаїлися до цього звуку, а коні заспокоїлися настільки, що візник виліз із коляски і став поруч з ними. Він гладив і заспокоював їх, шепочучи щось у їхні вуха. Мені розповідали, що так

чинять приборкувачі коней. Візникові це вдалося напрочуд добре, бо під впливом його умовлянь тварини знову стали цілком смирними, хоч і продовжували тремтіти. Після цього він знову усівся на візок і, змахнувши віжками, пустив коней швидким алюром. Цього разу, доїхавши до протилежного кінця перевалу, ми раптово з'їхали на вузьку колію, що вела різко праворуч.

Незабаром нас обступили дерева, котрі у деяких місцях змикалися у вигляді арки над дорогою, і ми їхали наче через тунель; і знову нас зухвало супроводжували похмурі скелі, що височіли з обох боків. Хоч ми й були в затишку, проте чули, як посилювався вітер, бо він то стогнав, то завивав серед скель, а над нами скрипіло гілляччя. Ставало дедалі холодніше і холодніше; пішла сніжна крупа, і незабаром і ми, і все довкола вкрилося білою ковдрою. Пориви вітру все ще доносили гавкіт собак, але він ставав дедалі слабшим у міру нашого просування уперед. Однак виття вовків помітно наблизилося; здавалося, що вони поступово оточували нас із усіх боків. Я відчув неймовірний жах, нажахані були й коні, але візник поводився абсолютно спокійно. Він крутив головою ліворуч і праворуч, але я нічого не міг розгледіти у темряві.

Раптом ліворуч я побачив слабке мерехтіння голубуватого вогника. Візник побачив його водночас зі мною; він негайно зупинив коней, зіскочив на землю і зник у темряві. Я не знав, що робити, тим більше що вовче завивання наближалось; але поки я роздумував, візник повернувся, не промовивши ані слова, зайняв своє місце, і ми продовжили нашу подорож. Мабуть, я трохи задрімав, і надалі цей випадок мені просто снівся, бо, здавалося, він повторювався безконечну кількість разів; тепер же все це нагадує мені якесь жахливе страхіття. Одного разу вогник з'явився так близько від дороги, що навіть у темряві, яка нас оточувала, я міг спостерігати за рухами візника. Він швидко пішов туди, де виник голубий вогник — вочевидь, він був таким слабким, що навіть не міг освітити місце навколо себе, — і, зібравши декілька каменів, витворив із них якийсь предмет. Іншим разом стався дивний оптичний ефект: коли візник став межі мною і полум'ям, то він не застував його, бо я бачив його примарну постать. Це спантеличило мене, але оскільки цей ефект тривав лише якусь мить, то я вирішив, що мене ввели в оману мої очі, котрі перенапружилися, коли я вдивлявся у темряву. Потім на деякий час

голубі вогники зникли, і ми мчали вперед крізь нічний морок, а навколо нас завивали вовки, наче коло, яким вони нас оточили, рухалося слідом за нами.

І ось одного разу сталося так, що візник відійшов від дороги далі, ніж зазвичай, і за його відсутності коні почали тремтіти сильно як ніколи, а потім з переляку стали хрипіти і пронизливо іржати. Я не бачив для цього жодної причини, бо виття вовків зовсім припинилося; але саме в ту мить місяць, що пропливав між чорними хмарами, з'явився над зубчастим краєм вкритої соснами скелі, що нависала над нами, і у його світлі я побачив, що ми оточені колом вовків — з білими кликами, звисаючими з пащ червоними язиками, довгими м'язистими лапами та кошлатою шерстю. Вони виглядали стократ страшніше, коли серед них запанувала тиша, ніж тоді, коли вили. Особисто я відчув, що заціпенів від жаху, це був наче якийсь параліч. Тільки залишившись наодинці з таким страхіттям, можна збагнути, що воно таке насправді.

Ураз усі вовки завили, наче місячне сяйво справило на них якийсь особливий ефект. Коні сіпалися туди-сюди і ставали дибки, вони безпорадно поглядали на усі боки, заковуючи очі так, що, здавалося, вони ось-ось вискочать з орбіт. Але з усіх боків коней оточувало живе кільце страху, і вони змушені були залишатися в його межах. Я став гукати кучера, бо мені здалося, що наш єдиний шанс полягав у тому, щоб прорвати вовчу облогу і якимось полегшити його повернення. Я почав кричати і гепати по колясці, сподіваючись шумом відстрахати вовків із цього боку і таким чином забезпечити йому можливість підійти до нас. Не знаю, звідки він прийшов, але раптом я почув його голос, який прозвучав тоном владного наказу; обернувшись на цей звук, я побачив, що візник стоїть на дорозі. Він змахнув своїми довгими руками, наче відмітаючи якусь уявну перешкоду, — і вовки відступили, потім вони відступили ще далі. Саме тієї миті місяць вкрила важка темна хмара, і ми знову поринули у темряву.

Коли мої очі знову призвичаїлися до темряви, я побачив, що візник сідає у коляску, а вовки кудись зникли. Все це було так надприродно і моторошно, що мене охопив неймовірний жах, від якого я втратив змогу і рухатися, і говорити. Тепер наш тарантас покотився вперед у майже цілковитій темряві, бо хмари, що клубочилися над нами, заступали місяць; здавалося, що час застиг на місці. Ми піднімалися дедалі вище й вище, лише інколи стрімко пірнаючи вниз, але

переважно ми весь час їхали вгору. Раптом до моєї свідомості дійшов факт, що саме тієї миті візник зупинив коней у внутрішньому дворі якогось величезного напівзруйнованого замку, у високих темних вікнах якого не проглядалося ані промінчика світла і чиї розбиті стіни з бійницями виднілися зубчастою лінією на тлі місячного неба.

РОЗДІЛ II

Щоденник Джонатана Харкера (продовження)

5 травня. Мабуть, я спав, бо інакше неодмінно помітив би наше наближення до такого визначного місця. У мороці ночі здавалося, що внутрішнє подвір'я має неабиякі розміри; таке враження посилювалося наявністю декількох затемнених проїздів, що вели до нього через великі округлі арки. Мені ще не доводилося бачити цей двір при денному світлі.

Коли коляска зупинилася, візник зіскочив з неї і подав мені руку, допомагаючи зійти. І знову я не міг не відзначити його незвичайної фізичної сили. Рука його була схожа на сталеві лещата, котрими він міг запросто розчавити мою — якби захотів. Потім він витягнув мої пожитки і поставив на землю поруч зі мною, а я стояв перед величезними дверима: це були старі двері, оббиті великими залізними цвяхами і вставлені в масивний камінний портал. Навіть у примарному нічному світлі я зміг роздивитися, що цей портал має якесь велике різьблене зображення, з яким, однак, погода і час обійшлися немилосердно. Поки я стояв, візник скочив на своє сидіння і змахнув віжками; коні рушили, і двоколка зникла у темряві одного з проїздів.

А я стояв собі мовчки і гадки не мав, що ж мені робити. Ні дзвоника, ні дверного молотка ніде не було видно; навряд чи мій голос зміг би проникнути крізь товстелезні непривітні стіни та темні вікна. Прочекавши, як мені здалося, цілу вічність, я відчув, що мене починають obsідати сумніви і страхи. Куди я приїхав? До яких людей? Якою неприємною пригодою закінчиться подорож, до якої я вдався? Наскільки типовим є такий випадок у житті помічника правника, котрого послали за кордон, щоб пояснити іноземцеві деталі покупки мастки в Лондоні? Помічник правника?.. Міні це явно не сподобається. Правник — так звучить краще. Саме перед від'їздом із Лондона я прочув, що мій іспит пройшов успішно і тепер я — справжнісінький

правник! Я став терти очі і щипати самого себе, аби пересвідчитися, що не сплю. Все, що сталося, здавалося страхітливим кошмаром, тому я очікував, що раптом прокинуся, побачу, що я — вдома, а у вікна мої намагається потрапити вранішнє світло. Так часто траплялося вранці, коли в мене на роботі був важкий день. Але моя плоть успішно склала щипальний іспит, а очі продовжували бачити те, що й бачили. Я й справді не спав і перебував у Карпатах. Нічого не залишалось, як терпляче чекати ранку.

Щойно я дійшов цього висновку, як за великими дверима почулася важка хода, а через тріщини долинуло світло, що наближалось. Потім загуркотів ланцюг, і стало чутно, як відсуваються масивні засуви. Заскреготав, повертаючись, ключ (судячи зі скреготу, замком давно не користувалися), і величезні двері відчинилися всередину.

У проході стояв високий старий, чисто виголений, із довгими сивими вусами, вдягнений з ніг до голови у чорне; на ньому ніде не виднілося жодної цяточки іншого кольору. У руці він тримав старовинну срібну лампу без скла або абажура; її вогонь, тремтливий від протягу, що його створювали відчинені двері, кидав довгі мерехтливі тіні. Старий ввічливим жестом привітав мене своєю правицею і мовив чудовою англійською, однак з якоюсь дивною інтонацією:

— Прошу завітати до мого будинку! Заходьте вільно і невимушено!

Старий не поворухнувся, щоб зробити крок мені назустріч, а стояв як статуя; здавалося, що, зробивши запрошувальний жест, він став наче з каменю витесаний. Однак не встиг я переступити поріг, старий імпульсивно подався вперед, і його рука схопила мою з такою силою, що я аж здригнувся від болю; ефект не був послаблений і тим фактом, що рука його була холодною як лід і більше схожою на руку мерця, ніж живої людини. Він знову мовив:

— Прошу до мого будинку. Заходьте вільно. Почувайтесь як вдома; залиште тут часточку принесеної вами радості!

Сила рукостискання була настільки схожа на ту, яку я вже помітив у візника, чийого обличчя я не роздивився, що на якусь мить мені здалося, що переді мною — та сама людина; тому, аби пересвідчитися, я запитав:

— Граф Дракула?

Старий чемно вклонився і відповів:

— Так, я — Дракула; і дозвольте привітати вас, містере Харкер, у моєму домі. Проходьте; нічне повітря прохолодне, а слід поїсти та відпочити.

Промовляючи, він поставив лампу на виступ у стіні й, ступивши крок уперед, узяв мій багаж і заніс його всередину, перш ніж я зміг його випередити. Я було запротестував, але господар був наполегливим:

— Та ні, пане, ви ж мій гість. Вже пізно, і мої слуги сплять. Тож дозвольте мені самому про вас потурбуватися.

Згідно зі своїм наполегливим бажанням він поніс мої пожитки коридором, потім — широкими звивистими сходами, потім — ще одним великим коридором, у якому наші кроки залишали по собі сильне відлуння. Дійшовши до кінця коридору, граф Дракула розчинив масивні двері, і я з радістю побачив добре освітлену кімнату з накритим для вечері столом; у ній був чималенький камін, у якому яскраво палала велика купа дров.

Граф зупинився, поставив мої речі, зачинив двері, а потім, перетнувши кімнату, відчинив ще одні двері, котрі вели до невеличкої восьмикутної кімнати, освітлюваної лише однією лампою; мені здалося, що в цій кімнаті не було жодного вікна. Проминувши й цю кімнату, він відчинив іще одні двері і жестом запросив мене увійти. Переді мною відкрився бажаний і приємний вид: кімната являла собою велику спальню, добре освітлену і зігріту ще одним каміном, у якому сильно палав вогонь. Граф сам заніс мої речі до кімнати, а коли виходив, то сказав, зачиняючи двері:

— Після такої подорожі вам слід освіжитися і переодягнутися. Гадаю, ви знайдете все, що вам потрібно. Коли будете готові, то заходьте до кімнати, де на вас чекатиме вечеря.

Світло, тепло та влаштований графом чемний прийом майже розвіяли всі мої страхи та сумніви. Прийшовши після цього до нормального стану, я виявив, що помираю від голоду, тож, наспіх переодягнувшись, пішов до сусідньої кімнати.

Там на мене уже чекав накритий стіл. Мій господар стояв, спершись на камінну облямівку; узрівши мене, він граціозним помахом руки запросив мене до столу і сказав:

— Прошу вас, сідайте і пригощайтеся, як вам заманеться. Сподіваюсь, ви вибачите, що я не приєднуюсь до вас, але я вже

пообідав; до того ж я ніколи не вечеряю.

Я передав йому запечатаного листа, якого ввірив мені містер Хокінс. Граф розкрив його і прочитав із серйозним виглядом на обличчі, а потім, чарівно посміхнувшись, дав почитати мені. Принаймні один пасаж цього листа викликав у мене трепет задоволення:

«Я дуже шкодую, що напад подагри, на яку я постійно страждаю, на певний час повністю позбавив мене можливості подорожувати; але я радий, що маю змогу послати до вас повноцінну заміну, людину, котрій я цілком довіряю. Це — молодий чоловік, сповнений енергії і своєрідного таланту, до того ж дуже старанний. Він — розсудливий, стриманий і мовчазний; під моїм керівництвом він змужнів і став відповідальним працівником. Цей молодий чоловік під час свого візиту надасть вам всіляке сприяння, керуючись вашими вказівками у всіх справах».

Граф підступив до столу, зняв кришку з однієї тарелі, і я з величезним задоволенням заходився наминати надзвичайно смачну смажену курку. Окрім неї, я з'їв ще трохи сиру та салату, випив два келихи з пляшки токайського вина — оце й була моя вечеря. Поки я ласував нею, граф багато розпитував мене про мою подорож, і я поступово розповів йому все, що зі мною трапалося.

На цей час я вже встиг закінчити вечерю і, за бажанням мого гостинного хазяїна, присунувши крісло до вогню, закурив сигару, яку він мені запропонував, вибачившись при цьому, що сам не палить. Тепер я мав нагоду роздивитися графа і дійшов висновку, що той має вкрай незвичайний зовнішній вигляд.

Його обличчя вирізнялося рішучим і вольовим орлиним профілем, з високим переніссям і дивовижно вигнутими ніздриями тонкого носа; високий лоб мав куполоподібну форму; волосся на скронях було рідким, зате в інших місцях — надмірним. Надбрівні дуги він мав масивні, вони майже зрослися над переніссям, а кошлаті брови кучерявилися від власної надмірності. Рот — наскільки я зміг роздивитися його під густими вусами — мав тверду лінію і досить неприємний вигляд; це враження посилювали надзвичайно гострі зуби. Вони виступали над губами, навдивовижу яскравий червоний колір яких свідчив про неабияку життєву силу в чоловікові такого похилого віку. Що ж стосується інших рис його обличчя, то вуха були блідими і

мали надзвичайно гострі вершечки, щелепа — широкою і вольовою, а щоки — пружкими, хоча й трохи впалими. А взагалі обличчя графа було надзвичайно блідим.

Ще раніше я встиг поглянути на руки, які граф тримав на колінах, і у світлі вогню вони здалися мені досить витонченими і білими; але тепер, придивившись до них пильніше, я пересвідчився, що його руки були доволі грубими і мали короткі й товсті пальці. Як це не дивно, але в центрі долонь росло волосся. Гостро обрізані нігті були довгими і красивими. Коли ж граф нахилився до мене і доторкнувся руками, то моїм тілом пройшла дрож, яку я не зміг стримати. Може, це сталося через його згубне дихання, але мене охопило відчуття непереборної відрази, котре, як я не старався, приховати не зміг. Вочевидь, помітивши це, граф подався назад і з якоюсь недоброю посмішкою знову усівся зі свого боку каміна. Деякий час ми обидва мовчали, а коли я поглянув у вікно, то помітив перші слабкі проблески прийдешнього світанку. Здавалося, скрізь панувала якась дивна непорушність і безмовність, але, прислухавшись, я почув завивання численних вовків, котре долинуло звідкілясь ізнизу, з долини. Очі графа засвітилися, і він мовив:

— Тільки-но послухайте — це діти ночі. Яку чудову музику вони творять!

Але, мабуть, побачивши на моєму обличчі здивований вираз, він тут же додав:

— Гай-гай, пане, вам, мешканцям міста, не дано збагнути почуттів мисливця.

Потім він підвівся і сказав:

— Але ж ви, напевне, дуже стомилися. У спальні все приготовано для вашого відпочинку, а завтра можете спати стільки, скільки вам заманеться. Я мушу їхати і повернуся аж після полудня; тож міцного вам сну і приємних сновидінь.

Чемно вклонившись, граф сам відчинив мені двері до восьмикутної кімнати, і я зайшов до своєї спальні.

Мене звідусіль оточує море химерних речей, мене гризуть сумніви, мене мучить страх; на думку мені спадають дивні речі, у яких я сам собі боюся зізнатися. Борони мене Боже — хоча б заради дорогих мені людей!

7 травня. Знову ранній ранок, але останню добу я тільки й робив, що насолоджувався відпочинком. Я прокинувся аж під вечір; мене ніхто не будив. Вдягнувшись, я пішов до кімнати, де ми учора вечеряли, і знайшов там на столі накритий для мене холодний сніданок, каву ж, щоб вона зберігала тепло, поставили у горнятку на кам'яну плиту в каміні. На столі лежала картка з написом:

«Мушу на деякий час вас покинути. Не чекайте на мене. — Д.»

Тож я всівся за стіл і добряче попоїв. Поснідавши, я почав шукати дзвінок, щоб повідомити слуг про закінчення сніданку, але не знайшов. У цьому помешканні якимось дивним чином явно бракує деяких речей, незважаючи на більш ніж достатню кількість ознак багатства, котрі мене оточували. Настільний сервіз виготовлений із золота, до того ж так красиво і з такою майстерністю, що коштує, мабуть, цілу купу грошей. Штори, оббивка крісел та диванів, а також портъери мого ліжка зроблені з щонайдорожчих і щонайкрасивіших тканин; певно, в ті часи, коли їх виткали, їм ціни не було, бо на вигляд їм сотні років, а збереглися вони пречудово. Щось подібне мені довелося бачити в Гемптон-Корт, але ті тканини були зношеними, протертими і поїденими міллю. Але, незважаючи на це, в жодній кімнаті немає дзеркала. На моєму столі немає навіть туалетного люстерка, і мені довелося витягти зі своєї валізи маленьке дзеркальце для гоління, щоби мати змогу причесатися чи поголитися. Я ще досі ніде не бачив жодного слуги і, окрім вовчого виття, не чув ніякого іншого звуку. Коли я поїв — не знаю, звати це сніданком чи обідом, бо це було десь між п'ятою та шостою годинами, — я почав шукати щось почитати, бо мені не хотілося без дозволу графа блукати замком. У цій кімнаті не було нічогосінько — ані книжок, ані газет, тут не було навіть ніяких рукописних матеріалів. Тому я відчинив двері і виявив щось на кшталт бібліотеки. Двері напроти не піддалися, бо були замкненими.

На моє велике задоволення, я знайшов у цій бібліотеці велику кількість книжок англійською мовою — вони займали цілі полиці, а ще я знайшов підшивки журналів та газет. Стіл у центрі кімнати був завалений англійськими журналами та газетами, хоча серед них не було жодного свіжого примірника. Книги ж траплялися з найрізноманітнішої тематики: історії, географії, політики, політичної економії, ботаніки, геології, права; всі вони стосувалися Англії, її життя, традицій та звичаїв. Там були навіть такі довідники, як

Лондонський довідник, «Синя» та «Червона» книги[3], альманах Вітакера, Армійські та Флотські списки і — що мені було особливо приємно бачити — Список правників.

Поки я роздивлявся книги, відчинилися двері й увійшов граф. Він сердечно привітав мене і висловив сподівання, що я добре відпочив. По тому він продовжив:

— Радий, що ви знайшли, як сюди пройти, бо певен, що тут є для вас багато цікавого. Ці друзі, — він поклав свою руку на книги, — були моїми добрими помічниками, і протягом декількох останніх років, відтоді як я вирішив поїхати до Лондона, я провів з ними багато приємних годин. Через них я пізнав вашу велику Англію, а пізнати її — означає полюбити. Я прагну пройтися людними вулицями вашого величезного Лондона, поринути у вир і метушню його мешканців, жити їхнім життям, співпереживати переміни, смерть — і все-все, що робить життя життям. Але нічого не вдієш! — Поки що я знаю вашу мову лише з книжок. Сподіваюся, що ви, мій друже, допоможете мені правильно розмовляти.

— Але ж, графе, — відказав я, — ви добре знаєте англійську і чудово нею розмовляєте!

Той вклонився мені із серйозним виглядом.

— Спасибі, мій друже, за вашу аж надто схвальну оцінку, але боюся, що пройшов лише невелику частину того шляху, який маю пройти. Так, я знаю граматику і слова, але ще не знаю, як їх вимовляти і правильно вживати.

— Та ні ж бо, — переконував я його, — ви розмовляєте напрочуд гарно.

— Не думаю, — відповів граф. — Я добре розумію, що якби я перебрався до Лондона і почав би там розмовляти англійською, то не було б жодного, хто не розгледів би в мені чужинця. Це мене не влаштовує. Тут я — аристократ, *магнат*; мене знають і поважають простолюдини, бо я — пан. Але іноземець у чужій країні — це ніхто, люди його не знають, а не знати — означає ставитися абсолютно байдуже. Я буду радий, якщо стану як решта, щоб, побачивши мене або почувши мою англійську, ніхто б не зупинився і не сказав: «Диви! Чужинець!» Я так довго був паном, що мені хотілося б і надалі себе ним відчувати — або принаймні щоб ніхто не став моїм паном. Ви прибули сюди не тільки як посланець мого друга Пітера Хокінса, що з

Ексетера, аби пояснити мені все про мій новий маєток у Лондоні. Ви, сподіваюся, побудете тут зі мною певний час, щоб упродовж наших бесід я мав змогу навчитися англійської вимови, і я хотів би, щоб ви вказували мені на мої навіть найдрібніші помилки у вимові. Перепрошую, що мене сьогодні так довго не було, але ви, я певен, виявите поблажливість до того, хто має на руках так багато справ.

Звичайно ж, я всіляко запевнив його у моїй поблажливості і спитав, чи можна мені заходити до цієї кімнати, якщо я того забажаю. Граф відповів:

— Так, звичайно, — і додав: — У цьому замку ви можете заходити куди захочете, окрім тих кімнат, де замкнені двері, і, природно, окрім тих місць, куди ви заходити не захочете. Існують певні причини, через які все в цьому замку є таким, яким воно є, і якби ви дивилися на речі моїми очима і знали те, що знаю я, то, можливо, краще б на цьому розумілися.

Я відповів, що не маю сумнівів щодо цього, і він продовжив:

— Ми в Трансільванії, а Трансільванія — це не Англія. Наші звичаї відрізняються від ваших, і ви обов'язково зіткнетесь тут із багатьма дивними речами. Більше того, судячи з тих ваших вражень, про які ви мені розповіли, вам *уже* довелося пізнати декотрі із цих дивних речей.

Сказане спричинилося до тривалої розмови; а оскільки видно було, що граф хотів поговорити — нехай лише самої розмови заради, — то я поставив йому багато запитань стосовно того, що вже встигло зі мною трапитися або впало мені в око. Інколи він ухилявся від теми розмови або ж робив вигляд, що не розуміє, про що йдеться, але загалом відповів на всі мої запитання цілком щиро. Плинув час, розмова тривала, я посміливішав і запитав мого господаря про деякі дивні речі, що трапилися попередньої ночі: наприклад, чому візник ходив туди, де виднілися голубі вогники. Чи правда, що ці вогники вказували місце, де сховали золото? Граф пояснив мені, що, як заведено вважати, раз на рік у певну ніч — фактично це була ніч учорашня, коли, за повір'ям, усі злі духи отримують необмежену владу, — над кожним місцем, де було сховано скарб, можна бачити голубий вогонь.

— Можна майже не сумніватися в тому, — продовжив він, — що в місцях, через які ви проїжджали минулої ночі, ховали скарби, бо за цю землю століттями воювали валахи, саксонці і турки. Гадаю, в цих краях немає жодного фути землі, не политого людською кров'ю —

кров'ю патріотів або завойовників. У давнину траплялися лихі часи, коли австрійці та угорці приходили сюди цілими ордами, а патріоти виходили їм назустріч, щоби дати відсіч, — чоловіки й жінки, старі й малі; вони чекали їхнього приходу на скелях, які височіли над перевалами, і намагалися знищити нападників, навмисне влаштовуючи обвали каміння. Коли ж загарбники святкували перемогу, то їм діставалося дуже мало, бо все цінне, що було, люди ховали у рідну землю.

— Але як же ці скарби, — запитав я, — так довго не могли знайти, коли їх можна було легко виявити за допомогою таких надійних покажчиків?

Граф посміхнувся, і губи, піднявшись, якимось дивовижним чином оголили ясна з довгими, гострими, як у собаки, зубами. Потім відповів:

— Тому що наш селянин у глибині душі — бовдур і боягуз! Ці вогні з'являються лише однієї ночі, а цієї ночі жодна людина у наших краях не висуне і носа зі свого помешкання без крайньої на те потреби. До того ж, ясновельможний пане, якщо б навіть хтось це і зробив, то він не знав би, як вчинити. І навіть той простолюдин, котрий, як ви розповідали мені, позначив те місце, де був вогонь, не знатиме, де його шукати вдень, — попри те що він сам його позначив. Б'юся об заклад, ви не зможете знайти ті місця знову!

— Тут ви маєте рацію, — відповів я. — Я навіть гадки не маю, де їх шукати.

Після цього ми перейшли до інших тем. Нарешті граф мовив:

— Нумо, розкажіть мені про Лондон і той будинок, який ви для мене знайшли!

Вибачившись за свою недбалість, я пішов до моєї кімнати, щоб дістати папери з валізи. Упорядковуючи їх, я почув у сусідній кімнаті бряжчання порцеляни та срібла, а проходячи через неї, побачив, що зі столу прибрали посуд і засвітили лампу, бо на той час уже сутеніло. Лампу засвітили і в кабінеті, тобто у бібліотеці; я застав там графа, який лежав на дивані і читав, причому не що-небудь, а Англійський путівник Бредшоу. Коли я увійшов, він прибрав книги та папери зі столу, і ми поринули у всілякі плани, документи і цифри. Графа цікавило буквально все, тому він засипав мене величезною кількістю запитань про будинок та його околиці. Видно було, що він доклав максимум зусиль, щоби заздалегідь дізнатися якомога більше про свій

майбутній маєток, бо наприкінці стало ясно, що він знав про предмет нашої розмови набагато більше, ніж я. Коли я вказав йому на це, він відповів:

— Так, друже мій, але чому б ні? Коли я приїду туди, то буду сам-самісінький, поряд не буде мого друга Харкера Джонатана, щоб виправляти мене і допомагати; о, перепрошую! Джонатана Харкера — тут я за нашим звичаєм поставив прізвище перед ім'ям. Він перебуватиме в Ексетері, на відстані багатьох миль і, можливо, працюватиме над офіційними паперами разом з іще одним моїм приятелем, Пітером Хокінсом. Ось так!

Ми почали з усією ретельністю вивчати справу купівлі маєтку в Перфліті. Після того як я виклав йому факти, заручився його підписом під необхідними документами і написав супровідного листа, щоб усе це надіслати містеру Хокінсу, граф спитав мене, як це я примудрився натрапити на таке підходяще місце. У відповідь я зачитав йому зроблені мною у той час нотатки, котрі я й наводжу тут.

«У Перфліті, на якомусь путівці, я нашттовхнувся саме на те, що, здається, і потрібно було знайти, до того ж там висіло уже добряче вицвіле оголошення про продаж цього маєтку. Саме місце огорожено високою стіною, збудованою у старовинному стилі з величезних кам'яних брил, яка явно не ремонтувалася впродовж багатьох років. Зачинені ворота зроблені з товстелезних дубових дощок та заліза, геть роз'їденого іржею.

Цей маєток називається Карфакс; його назва є, вочевидь, перекрученим старовинним «Катр Фас», що означає «чотири сторони», бо сам будинок має чотири сторони, котрі збігаються з частинами світу на компасі. Загалом площа маєтку становить приблизно двадцять акрів, повністю оточених вищезгаданою солідною кам'яною стіною. У маєтку багато дерев, завдяки чому деякі ділянки мають похмурий вигляд; є також глибокий ставок або ж маленьке озеро з темною водою, котре, мабуть, живиться якимись підземними джерелами, оскільки вода є чистою і зі ставка витікає пристойного розміру струмок. Будинок є дуже великим, і споруджений він, на мою думку, не коли-небудь, а мабуть аж у середньовіччя, бо одна його частина збудована із товстелезного каменю і має лише кілька вікон високо угорі, причому всі вони захищені масивними залізними ґратами. Це виглядає як частина фортеці, а поруч розташована стара капличка, або

ж церква. Я не зміг до неї потрапити, бо не мав із собою ключа до дверей, що вели з будинку до каплиці, але натомість я зробив своїм «кодаком» декілька її фотографій з різних точок. Сам будинок було добудовано пізніше, але у вкрай недбалий спосіб, тож про площу, яку він займає, — а вона, вочевидь, є чималою — я можу лише здогадуватися. Розташованих поруч будинків дуже мало; один із них є недавно зведеною спорудою, яку перетворили на приватний притулок для психічно хворих. З самого маєтку його, однак, не видно».

Коли я закінчив читати, граф сказав:

— Я задоволений тим, що будинок старовинний і великий. Сам я належу до старовинного роду, тому переїзд до нового будинку для мене є смерті подібним. Помешкання не обживається за один день, і взагалі: день-другий — і не помітиш, як століття промайнуло. Я також у захваті від того, що там є старовинна каплиця. Нам, трансільванським аристократам, важливо знати, що наші кості не покоїтимуться разом із простими смертними. Я не прагну ані розваг, ані веселощів; мені не потрібна яскрава чуттєвість щедрого сонячного світла та іскристих вод, котрі так до вподоби молодим і безтурботним. Я вже немолода людина, і моє серце, в якому уже довгі роки живе туга за померлими, не є схильним до веселощів. Більше того, стіни мого замку зруйновані; майже скрізь панує морок, а вітер дихає холодом через розбиті парпетні стінки та вибиті шибки. Я люблю прохолоду і тінь, люблю бувати, коли забажаю, наодинці зі своїми думками.

Не знаю чому, але ці слова суперечили виразу його обличчя, а може, сама форма обличчя надавала його посмішці лиховісного та похмурого вигляду.

Незабаром граф, вибачившись, полишив мене, попросивши до того скласти докупи усі мої документи. Якийсь короткий час його не було, тож я почав придивлятися до книжок, що були довкола мене. Однією з них був атлас, відкритий — ясна річ — на Англії; схоже було, що саме цією картою користувалися найбільше. Поглянувши на неї, я побачив, що деякі місця обведені маленькими кружальцями, а придивившись, помітив, що одне з них було поблизу Лондона з його східного боку — вочевидь там, де знаходився новий маєток графа, а двома іншими були Ексетер і Вітбі, що на Йоркширському узбережжі.

Проминула, мабуть, ціла година, перш ніж граф повернувся.

— Ага! — сказав він. — Усе ще сидите над вашими книжками? От і добре! Але вам не слід працювати увесь час. Ходімо, мене сповістили, що вечерю подано.

Він узяв мене під руку, і ми пішли до сусідньої кімнати, де на столі на мене чекала розкішна вечеря. Граф знову вибачився, бо вже встиг пообідати, коли був у від'їзді. Але, як і минулої ночі, він усівся поруч і теревенив про те і се, поки я їв. Як і минулої ночі, я курих сигару, а граф сидів біля мене, невимушено розмовляючи і ставлячи запитання на всілякі теми, а тим часом година линула за годиною. Я здогадувався, що вже дуже пізно, але нічого не казав, бо відчував себе зобов'язаним всіляко задовольняти бажання мого господаря. Спати мені не хотілося, оскільки вчорашній тривалий сон зміцнив мої сили, але все одно я не міг не відчути того ознобу, який зазвичай охоплює людину з наближенням світанку, котрий — по-своєму — є схожим на зміну відпливу на приплив. Кажуть, що люди на межі смерті часто помирають удосвіта або у проміжку між відпливом і припливом; кожен, хто, подібно до мене — змореного і прикутого до свого місця почуттям обов'язку, — мав змогу відчувати цю зміну в атмосфері, здатен у це повірити. Раптом почувся крик півня, що з надприродною пронизливістю долинув до нас через чисте вранішнє повітря, і граф Дракула різко схопився на ноги:

— Оце так! Знову засиділися до ранку! Яка ж це недбала нечемність з мого боку — так довго змушувати вас не спати. Вам слід зробити ваші розповіді про дорогу моєму серцю Англію, мою нову країну, менш цікавими, щоби я мав змогу помічати, як швидко плине час.

І, чемно вклонившись, він пішов.

Я увійшов до своєї кімнати і підняв штори, але це було ні до чого, бо моє вікно виходило у двір; тож усе, що я зміг побачити, — це червонувато-сіре передсвітанкове небо. Тому я знову опустив штори і зробив запис у щоденнику про день, що проминув.

8 травня. Починаючи писати цей щоденник, я побоювався багатослівності, але тепер радий, що із самого початку став приділяти багато уваги подробицям, бо в цьому замку й у всьому, що з ним пов'язане, є щось настільки химерне, що я просто не можу не відчувати занепокоєння. Так хочеться, щоб усе скінчилося для мене

добре, і яка шкода, що я взагалі сюди приїхав! Можливо, це нічне життя так впливає на мене, але ж це ще далеко не все! Якби було з ким поговорити, то я ще б якось міг триматися, але тут нікого немає. Адже один-єдиний мій співрозмовник — це граф! Боюся, що я тут — єдина жива душа. Тож я буду настільки прозаїчним, наскільки мені дозволять факти; це дасть мені змогу триматися і не давати уяві заволодіти мною. Якщо це станеться, я загину. Тому дозвольте мені описувати ситуацію, якою вона є або — видається.

Коли я ліг, то проспав лише декілька годин, після чого підвівся, відчуваючи, що більше не засну. Повісивши своє дзеркальце для гоління біля вікна, я почав голитися. Раптом я відчув на своєму плечі руку, і голос графа промовив до мене: «Доброго ранку». Я аж сіпнувся, бо мене здивувало те, що я не побачив його у дзеркалі, де відбивалася вся кімната позаду мене. Смикнувшись, я трохи порізався, але тієї миті цього не помітив. Відповівши на привітання графа, я знову поглянув у дзеркальце, щоб пересвідчитись у своїй помилці. Цього разу не могло бути жодних сумнівів, бо він стояв поруч зі мною і я бачив його біля свого плеча. Але у дзеркалі його відображення не було! Можна було бачити усю кімнату позаду мене, але в ній жодних ознак жодної людини, окрім мене самого! Це був вкрай приголомшливий факт, котрий, поряд з іншими химерними випадками, лише посилив те непевне відчуття тривоги, яке охоплювало мене у близькій присутності графа. Тієї самої миті я побачив, що ранка трохи кровоточила і кров стікала по щоці. Я поклав бритву і напівобернувся, щоби взяти липучий пластир. Коли граф побачив моє обличчя, його очі спалахнули якимось демонічним шаленством, і він раптом схопив мене за горло. Я відсахнувся, і його рука торкнулася мотузки, на якій трималося розп'яття. Це миттєво змінило його, лють минула так швидко, що я почав сумніватися, чи була вона взагалі.

— Обережніше, — сказав граф, — дивіться, як ви себе порізули. У цих краях це набагато небезпечніше, ніж вам здається.

Схопивши дзеркальце для гоління, він продовжив:

— Саме через цю гидоту і сталася халепа. Це — нікчемна іграшка для чоловічого марнославства. Геть її!

І, розчинивши важку віконну раму одним порухом своєї страшної руки, граф викинув дзеркальце, яке розбилося далеко внизу на друзки об каміння, яким було вимощено двір. Потім, не вимовивши ні слова,

він пішов. Це було дуже прикро, бо тепер я не бачитиму себе під час гоління, хіба що спробую скористатися футляром для годинника або горщиком для гоління, на щастя, зробленим із металу.

Зайшовши до їдальні, я побачив на столі приготований сніданок, але графа не було. Так я поснідав на самоті. Дивно, але я ще й досі не бачив, як граф їсть або п'є. Він такий дивний! Після сніданку я трохи повештався по замку і позаглядав туди-сюди. Вийшовши на східці, я знайшов кімнату, повернену на південь. З неї відкривався чудовий краєвид, і з того місця, де я стояв, усе було дуже добре видно. Замок розташовано на самому краєчку моторошної прірви. Кинутий з вікна камінь падатиме тисячу футів униз, ні об що не вдарившись на своєму шляху! Скрізь, куди сягає погляд, — море зелених крон дерев, між якими де-не-де видніються прогалини, що вказують на глибокі провалля. То тут, то там можна бачити сріблясті ниточки річок, що течуть, звиваючись, ущелинами через ліси.

Але наразі я не надто налаштований описувати краси, бо, продовживши після цієї кімнати свої дослідження замку, я скрізь знайшов у ньому самі лише двері, двері та двері — усі замкнені на замок або на засув. Окрім вікон у стінах замку, тут ніде немає доступного виходу.

Замок є справжнісінькою в'язницею, і я у ній — в'язень!

РОЗДІЛ ІІІ

Щоденник Джонатана Харкера (продовження)

Коли до мене дійшло, що я — в'язень, я наче сказився. Я носився сходами, сіпаючи кожні двері і висовуючись із кожного знайденого мною вікна, але незабаром переконаність у своїй безпорадності взяла гору над іншими моїми почуттями. Згадуючи свої дії декілька годин по тому, я роблю висновок, що, мабуть, на якийсь час я збожеволів, бо поведився, наче щур у пастці. Однак, остаточно переконавшись у своїй безпорадності, я спокійно сів — так само спокійно, як я робив усе у своєму житті, — і почав міркувати: як же найкраще вчинити у цій ситуації? Я все ще продовжую міркувати і поки що не дійшов якогось конкретного висновку. Мені ясно лише одне: про мої думки не варто повідомляти графові. Він чудово усвідомлює, що я є в'язнем; і оскільки він сам це влаштував, при цьому керуючись, вочевидь, якимись особливими мотивами, то він лише спробує якимось мене обдурити, якщо я повністю йому відкриюся. Наскільки я міг збагнути, мій найкращий план мав полягати в тому, щоб тримати свої відкриття і страхи в собі, при цьому пильно стежачи за всім, що відбувається. Гадаю, що я або піддався власним страхам, як та мала дитина, або ж справді вскочив у жахливу халепу; якщо істинним є останнє припущення, то мені слід — і зараз, і надалі — докласти максимум зусиль і кмітливості, щоб із цієї халепи виплутатися. Не встиг я дійти цього висновку, як почув, що внизу грюкнули важкі двері — це повернувся граф. Він не одразу зайшов у бібліотеку, тож я обережно проникнув до своєї кімнати і побачив графа, який застилав ліжку. Це дуже здивувало мене, але лише підтвердило те, про що я весь час здогадувався: слуг у замку не було. Остаточно я в цьому переконався тоді, коли через щілину у дверях побачив, як мій господар накриває на стіл у їдальні, — якщо він сам виконує всі ці лакейські обов'язки, то це є очевидним доказом того, що

більше це робити нікому. Ця думка вселила в мене страх, бо якщо у замку більше нікого не було, то, напевне, сам граф і був тим візником, котрий доставив мене сюди. Від цієї думки я заціпенів від жаху, бо коли це справді так, то що означала його здатність приборкувати вовків одним лише рухом руки, не говорячи при цьому ані слова? Чому всі люди у Бистриці та в диліжансі так боялися за мене? Що означали подаровані мені хрестик, головка часнику, шипшина, а також кетяг горобини? Борони Боже ту добру жінку, яка повісила хрестик мені на шию! Щоразу, коли я доторкаюся до нього, він дає мені втіху і силу. Як це дивно, що річ, яку мене навчили сприймати несхвально як таку, що відгонить ідолопоклонством, тепер, у годину тривоги й самотності, стала мені в пригоді. Чи, може, сама ця річ містить у собі щось незвичайне, чи, може, вона є своєрідним посередником, дієвим помічником, котрий передає спогади про співчуття та втіху? Колись, якщо трапиться нагода, треба буде вивчити це питання і визначитися щодо мого ставлення до нього. А поки що слід з'ясувати все про графа Дракулу, оскільки це допоможе мені у всьому розібратися. Сьогодні вночі він зможе багато про себе розповісти, якщо я поверну розмову в цьому напрямі. Проте я мушу бути дуже обережним, щоб не збудити у нього ніяких підозр.

Опівночі. Ми з графом мали тривалу розмову. Я поставив йому декілька запитань з історії Трансільванії, і він швидко та емоційно підхопив цю тему. Розповідаючи про людей та події, особливо про битви, він говорив так, наче сам брав у них участь. Пізніше він пояснив це тим, що для *магната* честь його дому і його роду є його власною честю, їхня слава є його славою, а їхня доля — його долею. Щоразу, говорячи про свій рід, він завжди казав «ми», майже завжди використовуючи множину, як це притаманно королям. Шкода, що я не зміг точно записати всі його слова, бо для мене це було вкрай цікаво і незвично. Здавалося, його розповідь містила в собі всю історію цього краю. Промовляючи, він розпалився і став походжати кімнатою, смикаючи себе за довжелезні білі вуса і хапаючи все, що потрапляло йому під руки, наче збираючись розчавити ці предмети самими лише руками. А один його пасаж я записав настільки точно, наскільки зміг, бо в ньому граф у своєрідний спосіб виклав історію свого роду.

«Ми, секеї, маємо право пишатися собою, бо в наших жилах тече кров багатьох хоробрих племен, котрі билися, як леви, за володарство.

Сюди, у водоверть європейських народів, принесло плем'я угрів з Ісландії той бойовий дух, котрий передали йому Тор і Один і котрий безстрашні скандинавські воїни проявили з такою немилосердною жорстокістю на узбережжях Європи — та й не лише Європи, а й Азії та Африки, — що тамтешнім мешканцям здалося, ніби прийшли якісь люди-вовки, справжні перевертні. Коли вони дійшли до цих країв, то знайшли тут гунів, чиє войовниче шаленство прокотилося землею, наче вогненна хвиля, а знищувані ними народи увірували в те, що у венах цих завойовників текла кров давніх відьмаків, котрі, будучи вигнаними зі Скіфії, породичалися з дияволами пустелі. Бовдури й телепні! Чи може якийсь диявол чи відьмак зрівнятися з величним Аттилою, чия кров тече у цих жилах? — Граф підняв свої руки. — Що ж тут дивного, що ми були народом-переможцем? Що було дивного в нашій гордості? І чи слід дивуватися з того, що ми прогнали звідсіля мадярів, ломбардійців, аварів, болгар та турків, які сунули сюди тисячами? Чи дивно те, що коли Арпад зі своїм воїнством, захопивши Угорщину, дійшов до кордону, то знайшов там *нас*; що саме там було завершено *Nonfoglalas*, тобто підкорення? А коли угорська навала повернула на схід, то секеїв проголосили родичами переможців-мадярів і нам на багато століть ввірили охорону турецького кордону, ба навіть більше — безупинне його пильнування, бо, як кажуть турки, «спить вода, але не спить ворог». Хто з усіх чотирьох народів охочіше за нас отримував «кривавий меч» або швидше за нас, спонуканих його войовничим покликом, гуртувався під прапорами короля? Коли ж настав час помститися за велику ганьбу моєї країни, ганьбу Косово, коли прапори валахів та мадярів впали під тиском мусульманського півмісяця, то хто, як не представник мого роду, воєвода, перетнув Дунай і перемиг турка на його території? Це був не хто-небудь, а один із роду Дракула! Яке горе, що його нікчемний рідний брат, програвши бій, продав туркові своїх людей, вкривши їх ганьбою рабства! І чи не той самий Дракула, надихаючи на боротьбу інших своїх одноплемінників, в подальші роки неодноразово водив своє військо за Велику Ріку в Туреччину; а зазнавши поразки, ходив на турка знову і знову, хоча повертатися йому доводилося самому, бо все його воїнство гинуло посіченим у битві? Але він знав, що лише він самотужки зможе врешті-решт перемогти ворога! Подейкували, що той воєвода думав лише про себе. Яка дурниця! Хто такі селяни без справжнього вождя?

Хіба ж можна воювати без розуму і запалу? І знову ж таки — коли після Мохачської битви ми скинули угорське ярмо, то серед вождів були ми, нащадки роду Дракула, бо дух наш не терпить неволі. Як бачите, мій юний друже, секеї і рід Дракула — як їхня життєва енергія, їхній розум, їхній гострий меч — можуть похвалитися величною історією, до якої далеко таким вискочкам, як Габсбурги та Романови. Та проминули славетні бойові дні. У нинішню епоху ганебного миру кров є надто цінною субстанцією, а про тріумфи великих народів сьогодні лише розповідають казочки».

Саме на цьому наблизився ранок, і ми пішли спати. *(До речі: мій щоденник починає страшенно нагадувати або початок «Тисячі й однієї ночі», бо все має припинитися зі співом півня, або привид батька Гамлета.)*

12 травня. Дозвольте мені почати з фактів — прозаїчних голих фактів, підтверджених книгами і цифрами, фактами, стосовно яких не може виникнути жодних сумнівів. Я не можу плутати їх із враженнями, котрі підкріплюються лише моїми спостереженнями або моїми спогадами про них. Учора ввечері граф, зайшовши до моєї кімнати, почав розпитувати мене про юридичні, а також деякі бізнесові справи. До цього я весь день пронудьгував за книгами, тож просто якогось заняття заради почав згадувати деякі справи, за якими я екзаменувався у корпорації баристерів «Лінкольнз Інн». У розпитуваннях графа проглядала певна методика, тож я спробую викласти їх послідовно; може, ця інформація якимось чином або через якийсь час стане мені у пригоді.

По-перше, граф запитав мене, чи може мешканець Англії мати двох і більше правників. Я відповів, що, за бажанням, він може мати їх цілу дюжину, але нерозумно було б, якби угодою займався декілька правників, оскільки під час її укладення його інтереси має право представляти лише один правник, раптова заміна якого неодмінно зашкодить інтересам клієнта. Здається, він добре зрозумів сказане і запитав, чи не виникнуть якісь практичні труднощі, коли, скажімо, одна людина займатиметься банківськими справами, а інша — перевезеннями, якщо виникне потреба у нагальній допомозі в місцевості, розташованій далеко від домівки правника, який вестиме банківські справи. Я попросив графа точніше сформулювати

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ